

תוכן עניינים

מבוא	2
השערות המחקר	3
פרק ראשון: רקע- מעורבות סוריה בלבנון עד 1976	4
פרק שני: גורמים לפלישה הסורית ללבנון ב1976	9
רקע לפלישה	9
גורמים למעורבות הסורית	10
פרק שלישי: תוצאות הפלישה הסורית ללבנון	14
סיכום	20
ביבליוגרפיה	22

מבוא

נושא העבודה :

הפלישה הסורית ללבנון 1976- גורמים ותוצאות

מדינת סוריה ומדינת לבנון הן מדינות אשר נוצרו במידה רבה במאה הקודמת בעקבות הנוכחות של המעצמות הזרות, בריטניה וצרפת, לאחר השלמת מלחמת העולם הראשונה וניצחונם של המעצמות הללו על כוחות האימפריה העות'מאנית.

במשך השנים, תחת שלטון האימפריה הטורקית, היו שתי מדינות אלו קשורות ותוארו בתור מדינה אחת שהינה חלק גם מישראל וירדן. החלוקה של שתי המדינות הללו למדינה לבנונית ומדינה סורית, היא למעשה יציר כלאיים של המעצמות שניצחו במלחמת העולם הראשונה, יציר כלאיים שאותו מעולם לא קיבלו כל הסורים ובוודאי שלא הלאומניים שבהם. לבנון זכתה לעצמאות במידה רבה עד לכניסה של סוריה ב-1976 ללבנון בעקבות הקריאה של המרונים לבוא לעזרתם בשל הבעיות הפנימיות החמורות אשר אפיינו את המדינה¹.

ביוני 1976 נכנסו כוחות סוריים ללבנון על מנת להתערב במלחמה, נגד ארגונים שמאליים ופלסטינים ולטובת הנוצרים. התערבות זו הביאה להגדלת הקרע שבין מצרים וסוריה אשר הביא לניתוק היחסים הדיפלומטיים ביניהם. כמו כן הדבר הביא גם למעורבות גוברת של מדינת ישראל בפוליטיקה הלבנונית משוטם שהיא חששה מפני הגשמת האינטרסים של הסורים בלבנון. הישראלים ביקשו לרתום את תמיכתם של הנוצרים בהם, כדי ליצור נתק בינם ובין אסד שכביכול ביקש לעזור להם במלחמות הפנימיות שלהם².

המעורבות הגוברת של ישראל וסוריה בעניינים של לבנון הגיעו לשיא אלים בימי מלחמת לבנון הראשונה כאשר הקשרים של ממשלת ישראל עם הנוצרים המרונים, בעיקר משפחת ג'ומייל הפכו להיות בולטים והתנגשו עם האינטרסים של משטר אסד בעמק בקעת הלבנון ובלבנון כולה. כדי להתמודד עם המדיניות של אסד, מדינת ישראל סיפחה את רמת הגולן בחוק (1981) ופלשה ללבנון שם התעמתה פיזית עם כוחות סורים רבים³. ההשלכות של הפלישה השפיעו לא רק על סוריה ולבנון אלא גם על עמי האזור. הגורמים

¹ משה מעוז. סוריה רבת: רצון ויכולת. זמנים. גיליון מס' 3. 1980. עמ' 109-111.

² Harris, William Lebanon: A History, 600-2011. Oxford University Press. 2012. pp. 173-179

³ ראובן ארליך, מקומה של סוריה במלחמת לבנון הראשונה. מרכז מורשת מודיעין, 2012. עמ' 6.

פרק ראשון: רקע- מעורבות סוריה בלבנון עד 1976

מבחינת התפיסה ההיסטורית מוסלמית ניתן לראות את חבל הארץ של ארץ ישראל, ירדן, סוריה ולבנון, בתור חבל ארץ אחד אשר נודע בשם "בלאד אלשאם"⁴. על רקע זה, הוגי דעות לאומיים ודתיים שונים תיארו את לבנון בתור ישות סורית נרחבת בהתבסס על לשון, תרבות והיסטוריה משותפת בין הערבים באזורים הללו. לאחר תום מלחמת העולם הראשונה והתמוטטות האימפריה העות'מאנית, פייסל בן חסין, שליט סוריה, תבע את איחוד סוריה בגבולות ה"טבעיים" שלה, כלומר גבולות בלאד אלשאם, כולל לבנון⁵.

יש לזכור כי בזמן שלטונה הארוך של האימפריה העות'מאנית, סוריה הגדולה כללה את המדינות המוזכרות לעיל גם כן. במאה ה-19 סחרו סורים דרך ביירות באופן שגרתי והיחסים בין התושבים של המדינות השונות היו כאל קבוצה מאוחדת אחת. תחת שלטון הטורקים אזור הר הלבנון, שהיה מבודד מבחינת גיאוגרפית, זכה לאוטונומיה פוליטית ממרכז השלטון הטורקי. זאת בשונה מערים סוריות שונות אשר התבססו על שלטון אליטות מקומיות. מיעוטים שונים ברחבי האימפריה העות'מאנית, כמו הדרוזים, הנוצרים והמרונים, עברו להר הלבנון כדי להבנות מן הבידוד והעצמאות שלו⁶.

עדות שונות אלו צברו כוח פוליטי וכל צד המשיך לדאוג לאינטרסים שלו. האלימות הקשה בין הצדדים אפיינה את האוכלוסייה בלבנון כבר בימי מלחמת העולם הראשונה ויצרה מתחים רבים אשר מכאן ואילך הפכו להיות מאפיינים מובהקים של האוכלוסייה בלבנון. המדינות המנצחות במלחמת העולם הראשונה קבעו את גבולות המזרח התיכון לפי תפיסתם ולפי האינטרסים שלהם. הם התנגדו לתפיסה הסורית הלאומית וביקשו לפעול בשיטת "הפרד ומשול". משום כך, צרפת, אשר קיבלה את המנדט על לבנון, פעלה למען חיזוק הישות הלבנונית העצמאית תוך תמיכה בנוצרים המרונים שתמכו בכך גם כן. בשנת 1920 הקימה צרפת את לבנון הגדולה באופן אשר יצר חוסר יציבות רבה באזור, עד לא שככה עד

⁴ משה מעוז. סוריה רבתי: רצון ויכולת. זמנים. גיליון מס' 3. 1980. עמ' 109-111.

⁵ ראובן ארליך, מקומה של סוריה במלחמת לבנון הראשונה. מרכז מורשת מודיעין, 2012. עמ' 2

⁶ איתמר רבינוביץ, "אקדמות ליחסים הבין ערביים: שאלת המונרכיה הסורית בין שתי מלחמות העולם". זמנים. גיליון מס' 3. 1980, עמ' 105.